

מסתפלות בו בקדוש ברוך הוא, אז מתעוררים בלבבו חצי בליסטראות באהבה עליונה, ומגדל השלהבת של האהבה העליונה אליו, אמר הסבי עיניך מנגדי, סוכבי עיניך לצד אחר ממני, שהם שורפים אותי בשלהבות אהבה. ועל כן כתוב בדרוד, (שמואל א טו) והוא אדמני עם יפה עינים וטוב ראי. ובשכיל אותו דוד עליון הנאה, אהבתו ותשוקתו של הקדוש ברוך הוא להדבק עמו, אמר דוד פנה אלי וחנוני.

כמו זה, (בראשית כז) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. משמע שנכנס עם יעקב גן עדן, שהוא שדה התפוחים הקדושים. וכי איך יכול גן עדן להכנס עמו, שהרי גן עדן פמה הוא גדול ברחב ובארץ, פמה מינים של פתים עליונים קדושים, דרגות על דרגות, מדורים על מדורים יש שם?

א"א גן אחר עליון קדוש יש לקדוש ברוך הוא, ואותו הגן הוא אהבתו, ונדבק בו, ואינו שמור אלא לקדוש ברוך הוא לבדו, שהוא נכנס בו. וזה הוריש הקדוש ברוך הוא להמצא תמיד עם הצדיקים, וכל שכן להמצא בו עם יעקב, וזה מה שזמן לו הקדוש ברוך הוא להכנס עמו לסייע לו.

כמו כן, (שם כח) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ וגו'. שנינו, מלמד שנתקפלה לו ארץ ישראל. וכי ארץ ישראל, שהיא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, איך נעקרה ממקומה וישבה תחתיו? אלא ארץ אחרת עליונה קדושה יש לקדוש ברוך הוא, ונקראת ארץ ישראל. והיא תחת דרגת יעקב

מסתפלין ביה בקודשא בריך הוא, פדין מתערין בלביה קסטין דבלסטראי, ברחימותא עלאה, ובסגיאות שלהוביתא דרחימו עלאה לגביה, אמר הסבי עיניך מנגדי, אסחר עיניך לסטר אחרא מני, דאינון מוקדין לי בשלהובי רחימותא. ועל דא כתיב ביה בדרוד, (שמואל א טו) והוא אדמני עם יפה עינים וטוב ראי. ובגין ההוא דוד עלאה שפירא, רחימנא ותיאובתא דקודשא בריך הוא לאדבקא ביה. אמר דוד פנה אלי וחנוני.

בגוונא דא, (בראשית כז) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי'. משמע דעאל עמיה עם יעקב גנתא דעדן, דאיהו שדה דתפוחין קדישין. וכי היך יכול גנתא דעדן לאעלא עמיה, דהא גנתא דעדן פמה רב הוא בפותיא ובארפא. פמה זינין דבייתין עלאין קדישין, דרגין על דרגין, מדורין על מדורין אית תמן.

א"א גנתא אחרא עלאה קדישא אית ליה לקודשא בריך הוא, וזהו גנתא רחימותא דיליה, ואתדבק ביה, ולא אתנטיר אלא לקודשא בריך הוא בלחודוי, דהוא עייל ביה. ודא אחסין קדשא בריך הוא לאשתפחא תדיר עמהון דצדיקיא. וכל שכן לאשתפחא ביה בייעקב, ודא זמין ליה קדשא בריך הוא לאעלאה עמיה לסייעא ליה.

בגוונא דא, (בראשית כח) אני יי' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ וגו'. תנן, מלמד שנתקפלה לו ארץ ישראל. וכי ארץ ישראל, דאיהי ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, היך אתעקרת מאתרה, ויתבא תחותי. אלא ארץ אחרא עלאה קדישא אית לקודשא בריך הוא, וארץ ישראל אקרי. והיא תחות

דַּרְגָּא דִּיעֲקֹב דְקָאִים עֲלֵהּ, וְאַחֲסִין לָהּ קְדָשָׁא
בְּרִיף הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּגִין רְחִימוּתָא דְלֵהוּן,
לְדִיִּירָא עֲמַהוּן, וְלְדַבְרָא לֵהוּן, וְלֹאֲגָנָא לֵהוּן
מִפְּלָא, וְאַקְרִי אֶרֶץ חַיִּים.

תָּא חֲזִי, אָסִיר לִיה לְבַר נֶשׁ, לְאַסְתַּפְּלָא בְּאַתְר
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא מְאִיס בִּיה, וְרְחִיקָא
בִּיה נִפְשִׁיה. וּמַה בְּמַה דְרַחִים קְדָשָׁא בְּרִיף
הוּא, אָסִיר לְאַסְתַּפְּלָא בִּיה, בְּמַה דְרַחִיק עַל
אַחַת פְּמַה וּכְמַה. דְתָא חֲזִי, אָסִיר לִיה לְבַר
נֶשׁ לְאַסְתַּפְּלָא בְּקִשְׁתָּא, בְּגִין דְאִיהוּ חֲזִי
דְדִיּוּקְנָא עֲלָא. אָסִיר לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַסְתַּפְּלָא
בְּאַתְר קְרִימָא דִּילִיה, בְּגִין דְהוּא רְמִיז לְצַדִּיקָא
דְעֲלָמָא. אָסִיר לִיה לְבַר נֶשׁ לְאַסְתַּפְּלָא,
בְּאַצְבָּעֵן דְכַהֲנִי, בְּשַׁעֲתָא דְפְרָסִי יְדִיָּהוּ, בְּגִין
דְתַמְנָן שְׂרִיָּא יְקָרָא דְמִלְכָּא עֲלָא. וּמַה בְּאַתְר
קְדִישָׁא עֲלָא אָסִיר (דף פ"ד ע"ב) לְאַסְתַּפְּלָא,
בְּאַתְר מְסֻאָבָא רְחִיקָא לָא כָּל שְׁפָן. בְּגִינֵי כֵּךְ,
אַל תִּפְנּוּ אֶל הָאֱלִילִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וּמַה
לְאַסְתַּפְּלָא בְּהוּ אָסִיר, לְמַפְּלַח לֵהוּ, אוּ לְמַעַבְד
לֵהוּ, עַל אַחַת פְּמַה וּכְמַה.

וּבְגִינֵי כֵּךְ, אַל תִּפְנּוּ אֶל הָאֱלִילִים. הֲכָא אֲתָא
לְאַזְהָרָא לֵהוּ לְיִשְׂרָאֵל כְּקַדְמִיתָא.
לְקַבִּיל (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל
פָּנָי. וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם, לְקַבִּיל לֹא
תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. לְקַבִּיל אֲנֹכִי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ, אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. לְקַבֵּל כִּפְד
אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ. וְאֶת שְׁבֹתוֹתֵי תִשְׁמֹרוּ,
זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לֹא תִשְׁבַּעוּ בְשֵׁמִי
לְשָׁקֵר. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא.
לֹא תִגְנוּבוּ, לֹא תִגְנוּב. וְלֹא תִכְחָשׁוּ, וְלֹא
תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ. לֹא תַעֲנֶה בְרַעַף עַד
שָׁקֵר. מוֹת יוֹמַת הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת, לֹא תִנְאָף.
לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רַעַף, לֹא תִרְצַח. וְהָא

שְׁעוּמַד עֲלֵיהּ, וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל
בְּשִׁבִיל אֶהְבֶּתֶם, לְדוֹר עַמֶּם
וְלִהְיֶה אֹתָם וְלִהְגֹן עֲלֵיהֶם
מִהַפֵּל, וְנִקְרָאת אֶרֶץ חַיִּים.

בֵּא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לְאָדָם
לְהִסְתַּפֵּל בְּמִקוֹם שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מוֹאֵס בּוֹ וְנִפְשׁוּ רְחוּקָה
מִמֶּנּוּ. וּמַה בְּמַה שְׂאוֹהֵב הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ -
בְּמַה שְׂרָחוּק עַל אַחַת פְּמַה וּכְמַה.
שָׁבָא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לְאָדָם
לְהִסְתַּפֵּל בְּקִשְׁתָּא, מִשׁוּם שֶׁהִיא
מִרְאֵה שֶׁל דִּיּוּקָן עֲלִיוֹן. אָסוּר לוֹ
לְאָדָם לְהִסְתַּפֵּל בְּאוֹת הַבְּרִית
שֶׁלוֹ, מִשׁוּם שֶׁהוּא רוֹמֵז לְצַדִּיק
שֶׁל עוֹלָם. אָסוּר לוֹ לְאָדָם
לְהִסְתַּפֵּל בְּאַצְבָּעוֹת הַכַּהֲנָיִם
בְּשַׁעֲתָא שְׁפּוֹרְשִׁים יְדֵיהֶם, מִשׁוּם
שֶׁשֵׁם שְׂרוּי כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיוֹן.
וּמַה בְּמִקוֹם קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן אָסוּר
לְהִסְתַּפֵּל - בְּמִקוֹם טְמֵא רְחוּק לֹא
כָּל שְׁפָן. מִשׁוּם כֵּךְ, אַל תִּפְנּוּ אֶל
הָאֱלִילִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וּמַה
לְהִסְתַּפֵּל בָּהֶם אָסוּר - לְעַבֵּד
אוֹתָם אוּ לְעַשׂוֹת אוֹתָם עַל אַחַת
פְּמַה וּכְמַה.

וּמִשׁוּם כֵּךְ, אַל תִּפְנּוּ אֶל
הָאֱלִילִים. כֵּאֵן בֵּא לְהַזְהִיר אֶת
יִשְׂרָאֵל כְּבִרְאשׁוֹנָה, כְּנִגְד (שמות כ)
לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל
פָּנָי. וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם,
כְּנִגְד לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם. כְּנִגְד אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ -
אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. כְּנִגְד כִּפְד
אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ - וְאֶת שְׁבֹתוֹתֵי
תִשְׁמֹרוּ, זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת
לְקַדְּשׁוֹ. לֹא תִשְׁבַּעוּ בְשֵׁמִי לְשָׁקֵר
- לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ
לְשׁוֹא. לֹא תִגְנוּבוּ - לֹא תִכְחָשׁוּ, וְלֹא
תִשְׁקְרוּ - וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ
בְּעַמִּיתוֹ, לֹא תַעֲנֶה בְרַעַף עַד
שָׁקֵר. מוֹת יוֹמַת הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת -
לֹא תִנְאָף. לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רַעַף

אוקמוה, ועל דא כללא דאורייתא, בפרשתא דא.

- לא תרצת. והרי פרושה, ועל כן כלל התורה בפרשה הזו. אמר רבי חייא, בראשונה - אנכי ה' אלהיך. זכור את יום השבת. לא תשא. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנב. בלשון יחיד. וכאן - אני ה' אלהיכם. איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתתי תשמרו. אל תפנו אל האלילים. בלשון רבים. אלא בא ראה, מיום שהיו ישראל מצויים בעולם, לא נמצאו לפני הקדוש ברוך הוא בלב אחד וברצון אחד כמו באותו יום שעמדו בהר סיני, ועל כן הכל נאמר בלשון יחיד. אחר בלשון רבים, שהרי לא נמצאו כל כך באותו הרצון.

אמר רבי חייא, בקדמיתא, אנכי יי' אלהיך. זכור את יום השבת. לא תשא. לא תרצת. לא תנאף. לא תגנב. בלישנא יחידאי. והכא, אני יי' אלהיכם. איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתתי תשמרו. אל תפנו אל האלילים. בלישנא דסגיאין. אלא תא חזי, מיומא דהווי ישראל שכיחין בעלמא, לא אשתכחו קמי קדשא בריהוה, בלפא חד, וברעותא חדא, כמה בההוא יומא דקיימו בטורא דסיני. ועל דא כללא אתמר בלשון יחידאי. לבתר בלישנא דסגיאין, דהא לא אשתכחו כל כך בההוא רעותא.

רבי אלעזר היה הולך לראות את רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי. כשהגיעו לשרה אחת, ישבו תחת אילן אחד. אמר רבי אלעזר, כל אחד יאמר דבר תורה. פתח רבי אלעזר ואמר, (הושע יג) ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלא אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. וכי מארץ מצרים היה להם למלך, ולא מקדם לכן? והרי כתיב (בראשית לה) ויאמר יעקב אל בניו הסרו את אלהי הנכר אשר בתוכם, וכתוב ונקומה ונעלה בית אל, ואתה אמרת מארץ מצרים?!

רבי אלעזר היה אזיל למחמי לרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו, והווי עמיה רבי חייא ורבי יוסי, פד מטו חד בי חקל, יתבו תחות אילנא חדא. אמר רבי אלעזר, כל חד לימא מלה דאורייתא. פתח רבי אלעזר ואמר, (הושע יג) ואנכי יי' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע. לא כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלא אנכי יי' אלהיך מארץ מצרים, וכי מארץ מצרים היה מלפא, ולא מקדמת דנא, והא כתיב (בראשית לה) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם. וכתוב (בראשית לה) ונקומה ונעלה בית אל, ואת אמרת מארץ מצרים.

אף, מיום שהיו ישראל בעולם, לא הכירו את כבוד הקדוש ברוך הוא, רק בארץ מצרים, שהיו באותה עבודה קשה וצוחו כנגדו, ולא שנו מנימוסיהם לעולמים. ושם נבחנו האבות, כזהב מתוך הפסלת (כהתוף הזהב פדהבא מגו שפכה. (ס"א כהתוכא דדהבא מגו ספסא) ועוד, דהווי חמאן בכל יומא,

מן יומא דהווי ישראל בעלמא, לא אשתמודעו יקרא דקודשא בריהוה. בר בארעא דמצרים, דהווי בההוא פולחנא קשיא, וצווחו לקבליה, ולא אשתנו מנימוסא דלהוין לעלמין. ותמן אתבחינו אבהתנא, פדהבא מגו שפכה. (ס"א כהתוכא דדהבא מגו ספסא) ועוד, דהווי חמאן בכל יומא,

מתוך השלכת). ועוד, שהיו רואים בכל יום כמה כשפים, כמה מינים רעים, להטעות את בני האדם, ולא סטו מן הדרך לימין ולשמאל. ואף על גב שלא היו מפירים כל כך בכבודו של הקדוש ברוך הוא, אלא היו הולכים אחר מנהגי אבותיהם.

ואחר כך ראו כמה נסים וכמה גבורות, ולקח אותם הקדוש ברוך הוא לעבודתו. ומשום שכלם ראו כמה נסים ואותות בעיניהם, וכל אותם נסים וגבורות, אמר ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים. ששם היה כבודו בהתגלות. והתגלה עליהם על הים, וראו את זיו הכבוד העליון פנים בפנים. שלא תאמרו שאלוה אחר הוא שדבר עמנו, אלא אני הוא שראיתם בארץ מצרים, אני הוא שהרגתי את שונאיכם בארץ מצרים, אני הוא שעשיתי כל אותן עשר מכות בארץ מצרים. ומשום כך, ואלהים זולתי לא תדע, שלא תאמר שאחר היה, אלא אני הוא הכל.

עוד פתח, לא תעשק את רעך ולא תגזל ולא תלין פעלת שכיר עד בקר. למה לא תלין פעלת שכיר? אלא מכתוב אחר נשמע, שכתוב (דברים כד) ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש פי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו. לא תבוא עליו השמש, הזהר שלא תתכנס בגללו מן העולם טרם יגיע זמנו להתכנס, כמו שנאמר (קהלת יב) עד אשר לא תחשף השמש וגו'. מפאן למדנו דבר אחר - מי שמשלים לנפש העני, אפלו שהגיעו ימיו להסתלק מן העולם, הקדוש ברוך הוא משלים לנפשו ונותן לו יותר חיים.

כאלו נטל את נפשו ואת של אנשי

כמה חרשין, כמה זינין בישינ, לאטעאה לון לבני נשא, ולא סטו מארחא לימינא ולשמאלא. ואף על גב דלא הוו ידעי כל כך ביקרא דקודשא בריך הוא, אלא הוו אזלין בתר נימוסי אבהתהון.

ולבתר, חמו כמה נסין, וכמה גבוראן, ונטל לון קדשא בריך הוא לפולחניה. ובגין דכלהו חמו כמה נסין ואתין בעיניהון, וכל אינון אתין וגבורן. אמר ואנכי יי' אלהיך מארץ מצרים. דתמן הוה באתגלייא יקרא דיליה. ואתגלי עליהו על נמא, וחמו זיו יקרא עלאה דיליה אפין באפין. דלא תימרון אלהא אחרא הוא דמליל עמנא, אלא אנא הוא דחמיתון בארעא דמצרים, אנא הוא דקטלנא סנאיכון בארעא דמצרים. אנא הוא דעבדנא כל אינון עשר מחאן בארעא דמצרים. ובגניי כך, ואלהים זולתי לא תדע, דלא תימא דאחרא הוא, אלא אנא הוא כלא.

הו פתח, (ויקרא יט) לא תעשוק את רעך ולא תגזול לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר. לא תלין פעולת שכיר אמאי. אלא מקרא אחרא אשתמע, דכתיב, (דברים כד) ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש פי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו. לא תבא עליו השמש, אזדהר דלא תתכניש בגינוי מעלמא, עד לא ימטי זמנו לאתפנשא. כמה דאת אמר, (קהלת יב) עד אשר לא תחשף השמש וגו'. מהכא אוליפנא מלה אחרא, מאן דאשלים לנפשא דמספנא. אפילו (דף פ"ה ע"א) דמטו יומוי לאסתלקא מעלמא, קדשא בריך הוא אשלים לנפשיה, ויהיב ליה חיינ יתיר.

דא תלין פעולת שכיר, תא חזי, מאן דנטיל

דא תלין פעולת שכיר. בא ראה, מי שנטל את שכר העני, כאלו נטל את נפשו ואת של אנשי